

Náuka o pýche

*Bože, ďakujem Ti, že nie som ako iní ľudia:
vydierači, nespravodlivci, cudzoložníci, alebo aj ako tento mýtnik.
(Lk 18, 11)*

Takto obyčajne hovoria ľudia falošne nábožní – pyšní, zaľúbení do seba, takí, ktorí kritizujú konanie iných. Podobne hovoria ľudia bohatí, ktorí s pohrdaním pozerajú na chudobných, ako keby chudáci mali inú prirodzenosť. Môžeme dokonca povedať, že je to všeobecný hlas. Lebo aj v nižších spoločenských skupinách stretávame prekliaty hriech pýchy a vidíme, ako sa chce každý vynášať nad druhého, ako preceňuje seba a o sebe má tie najlepšie predstavy. Pýcha je prameňom všetkých priestupkov a príčinou rozličných nešťastí vo svete. Často dochádza k tomu, že ľudia vo svojom zaslepení sú pyšní na to, za čo by sa mali hanbiť. Jedni sú pyšní, lebo sa im zdá, že majú väčšie schopnosti, iní sú pyšní na svoj majetok alebo peniaze a nechcú pamätať na to, že čím kto viac dostal, tým podrobnejšie vyúčtovanie ho čaká pred Bohom. Skutočne, musíme všetci povedať so sv. Augustínom: *Bože môj, daj aby som poznal, čím som a budem plný zahanbenia a bude pohrdať sám sebou.* Budem vám dnes hovoriť o tom: 1. ako pýcha zaslepuje človeka a robí ho odporným v očiach Boha i ľudí; 2. akým spôsobom môžeme tento hriech páchať; 3. aké prostriedky máme užívať, aby sme sa z neho polepšili.

I.

Aby som vám podal náležité poznanie pýchy, je potrebné, aby som so súhlasom Boha vyňal z podsvetia Lucifera a postavil ho na moje miesto, aby vám on sám predstavil hrôzu tohto hriechu a ukázal, aké nebeské dobrá kvôli pýche stratil a aké nešťastie na seba pritiahol. Tento hriech neraz trvá chvíľu, ale trest, aký po ňom nasleduje, je večný. Zvláštnym spôsobom charakterizuje pýchu to, že osoba, ktorá jej podlieha, nevidí v sebe žiadnu vinu. Pyšný človek nechce uveriť, že je pyšný, nechce priznať, že nemá pravdu. Jemu sa zdá, že všetko, čo hovorí, je dobré. Podľa čoho môžeme poznať veľkosť tohto hriechu? Podľa utrpenia a pokorenia, ktoré prijal Pán Ježiš, aby ho vykorenil. Narodil sa z chudobných rodičov a žil v zabudnutí.

Pozrite, aké veľké nešťastia priviedol na zem tento hriech. Keby nebolo pýchy, nebolo by pekla. Keby nebolo tohto hriechu, Adam by doteraz prebýval v pozemskom raji, my všetci by sme boli šťastní: nepodliehali by sme chorobám a všetkým nedostatkom, nebolo by smrti ani strašného súdu; nemuseli by sme sa báť nešťastnej večnosti, mali by sme zaistené nebo. Dobro by nám bolo na tomto a ešte lepšie na tamtom svete; život by nám plynul na slávu dobrého Boha a kedysi s dušou i telom by sme to isté robili v nebi. Keby nie tento prekliaty hriech, Ježiš Kristus by nebol musel zomrieť. Koľkých utrpení by bol ušetrený Božský Spasiteľ!

Spýtate sa ma, prečo tento hriech spôsobil toľko nešťastí? Preto, že keby Lucifer a jeho anjeli neboli pyšní, nebolo by zlých duchov, nikto by nepokúšal prvých rodičov a preto by vytrvali v dobrom. Dobro viem, že každý ťažký hriech – ako lakomstvo, opilstvo, pomsta, nečistota – zasluhuje si večný trest a že každý z týchto hriechov ťažko zarmucuje Boha. Pýcha však najviac raní Srdce Ježiša. Lebo pyšný človek sa podobá vzbúrencovi, ktorý nielen pohŕda zákonmi svojho vládcu, ale sa mu ešte usiluje vraziť nôž do srdca, zosadiť z trónu, pošliapať ho a zaujať jeho miesto. Možno si predstaviť väčšiu zlobu?

Duch Svätý sa tiež jasne vyjadruje o tomto previnení. Hovorí totiž, že pyšný človek je ohyzdný pred Bohom i ľuďmi. A Ježiš Kristus ďakuje svojmu Otcovi, že ukryl tieto tajomstvá pred múdrymi a vyjavil ich malým. Ak pozorne čítame Písmo Sväté, presvedčíme sa, ako Boh prísne

trestá a ponižuje pyšných.

Príkladom toho je kráľ Nabuchodonozor, ktorý sa vo svojej pýche považoval za Boha. Keď začal byť pyšný kvôli svojej moci, zakúsil, že je Boh na nebi, ktorý spravuje kráľovstvá. Lebo Boh dopustil na tohto pyšného človeka pomätenie zmyslov, takže sa mu zdalo, že je zvieratom, utiekol teda do lesa a ako zvieratá, živil sa trávou. A tento stav trval tak dlho, kým Nabuchodonozor nevstúpil do seba a neuznal, že je slabým a úbohým stvorením. Pozrite, čo stretlo pyšného Dátana a Abirona ako aj dvesto najvýznamnejších Židov, ktorí bez povolanía chceli prinášať Bohu kadidlovú obeť ako kňazi a búrili sa proti Mojžišovi a Áronovi. Boh ich prikázal odlúčiť od synov Izraela. A keď to urobili, v tej chvíli sa pod nimi otvorila zem a pohltila ich zaživa. Pozrite na Herodesa, ktorý odsúdil na smrť sv. Jakuba Apoštola a uväznil sv. Petra. Pýcha tohto kráľa nemala hraníc. Raz si zasadol na trón v kráľovskom odeve a predvádzal sa rečami pred ľudom, ktorý klamne hovoril: „To nehovorí človek, ale sám boh“. V tej chvíli sa anjel dotkol Herodesa strašnou chorobou, lebo červy žrali zaživa jeho telo. A tak pyšný a ukrutný Herodes zomrel hanebnou smrťou. Pyšný Námán chcel, aby všetci padali pred ním na kolená. Rozhneval sa na Mardocheja, že ho neuznával a prikázal pripraviť pre neho šibenicu. Ale keďže Boh sa pyšným protiví, tak Boh dopustil, že na tejto šibenici odvisol sám pyšný Námán.

Istý pustovník bol pyšný na svoju vieru a v prítomnosti sv. Palemona sa hodil do ohňa presvedčený, že sa mu nič nestane. Pôsobením zlého ducha skutočne vyšiel celý z plameňov, ale hneď spáchal hanebný hriech proti čnosti čistoty, a zlý duch pred očami Palemona vrhol pyšného do rozpálenej pece, v ktorej stratil život.

Tak je to – vždy a všade pyšný stretáva pokorenie, lebo toto previnenie ošklivé Bohu a ohyzdná ľuďom. Lebo pyšný sa nezmieri s nikým, nad rovnakých sa vyvyšuje, vyšším od seba sa chce vyrovnáť – často sa háda a preto ľudia sa držia ďaleko od neho a nenávidia ho. Pýcha divne mení človeka – tak ako zmenila anjela, jedno z najkrajších stvorení, na ohavného diabla. Ona tiež človeka, ktorý je dieťaťom Božím, odovzdáva do otroctva satana.

II.

Priznáte, že pýcha je odporným hriechom, že ťažko uráža Boha a že privádza strašné nešťastia na ľudí. Ale akým spôsobom ju možno rozoznať? Ona sprevádza človeka všade, mieša sa do jeho skutkov i slov, je druhom prísady, bez ktorej sa nezaobíde takmer žiaden pokrm. Sám Pán Ježiš opisuje v Evanjeliu pyšného človeka v osobe farizeja, ktorý prišiel do svätyne a pred ľuďmi sa nahlas modlil týmto spôsobom: *Bože, ďakujem ti, že nie som ako ostatní ľudia: vydierači, nespravodlivci, cudzoložníci alebo aj ako tento mýtnik. Postím sa dva razy do týždňa, dávam desiatky zo všetkého, čo mám.* Teda pyšný človek pripisuje všetko sebe samému, nie Bohu. Nešťastná pýcha zachvacuje starých i mladých, bohatých i chudobných. Každý sa chváli tým, kto je, čo urobil, hľadá potlesk, žobre o márnú slávu u ľudí.

Najčastejšie sa pýcha natíska za prah bohatých ľudí. Ak niekto získal majetok – už mení spôsob života a ak títo farizeji chcú, aby ho ľudia nazývali pánom, aby ho pozdravovali, aby mu dávali prvé miesta. Oblieka sa tiež vyberane. Na uvítanie sotva ráci skloniť hlavu, pričom nesníma ani klobúk; v rozhovore používa vyberané frázy, pýši sa nimi, hoci niekedy nerozumie ich významu. Bude vám hovoriť, aký veľký majetok zdedil, lebo chce ukázať, že je ešte bohatší. Keď sa mu podarí nejaká vec, rozpráva o nej všade tak, že sa to nedá počúvať. Hovorí o svojich cestách a v tom tiež preháňa. Zdá sa mu však, že všetci pozerajú na neho s obdivom, zatiaľ čo oni v duši s poľutovaním sa smejú z jeho hlúposti.

Pyšní nechce iným nič priznať, ostro kritizuje, ponižuje iných, aby povýšil seba. Hovorí tiež o svojich dielach, chváli sa, že iní sa o nich vyjadrovali s uznaním. Keď vidí niekoľko osôb spolu,

hneď sa mu zdá, že hovoria o ňom, že ho chvália alebo ohovárajú. Prázdnemu dievčaťu sa zdá, že má peknú postavu a preto chodí vymeranými krokmi, s akýmsi afektovaním a pýchou, ktorá zdá sa, že siaha do oblakov. Ak má mnoho šiat, tak úmyselne nezatvára skriňu, aby to ľudia videli.

Ľudia sú pyšní aj kvôli svojmu výsledku práce, na to, že sa vedia dobre spovedať, dobre modliť, sú pyšní na skromné správanie v kostole. Matka je pyšná na deti, roľník na úrodu polí, lepším obrobením, mladý človek na retiazky či hodinky – preto sa často pozerajú na hodinky. Neraz pri hre niektorý z hráčov vyťahuje z vrečka všetky peniaze, aby ho považovali za bohatého a obdivovali, hoci často sú to peniaze požičané.

Keď sa pyšný ocitne v nejakom novom spoločenstve, bude rozprávať o svojej rodine, majetku, talentoch, len aby pozdvihol obraz o sebe vo verejnej mienke. Ak nejaký otec má dospelých synov alebo dcéry na vydaj, tak hneď počujete, ako bude rozprávať, koľko tisícok peňazí požičal. A poprosiť ho v tej chvíli o päť korún pre chudobného, tak bohatstvá hneď kdesi zmiznú. Krajčír alebo iný remeselník sa vychvaľuje svojím talentom a neraz dokonca na ulici je ukazovať, že on učil také pekné šaty alebo nejakú inú vec.

Prekliaty hriechy pýchy sa tlačí všade, dokonca medzi pastierov a chudobných obyvateľov hôr. Keď drevorubač stína lesné stromy pri ceste, tiež sa usiluje robiť to zručne a obratne, aby tí, ktorí prechádzajú okolo, ho obdivovali. Čo je horšie, že dokonca zlí sú pyšní na svoje previnenia. Opilci rozprávajú, koľko dokážu vypiť a dokonca sa im nezatočí hlava, a iní, keď vypijú to isté množstvo pohárikov, sú úplne opití. Pozorujte, ako neraz ktosi hovorí o sebe s pokorou a skláňa hlavu nadol. Ale ak počuje čosi nepríjemné na svoju tému, hneď sa nadúva a hnevá, čo je jasným prejavom pýchy.

A dokonca k dobrým skutkom sa zakráda tento hriech. Pozrite na ľudí, ktorí len preto konajú dobré skutky, aby ich považovali za milosrdných. Keď podporujú žobráka pred inými, tak úmyselne dávajú väčšiu almužnu, ktorú by nedali nikdy, keby boli sami. Pyšný človek neznáša napomenutie – čo by nepovedal či neurobil, musí byť dobré.

U iných vidíme samé omyly a neraz najšľachetnejšie zámery a intencie si zle vysvetľujeme.

Mnoho máme tiež takých, ktorí vymýšľajú z márnivosti! V rozhovore prehánajú alebo priamo klamú z obavy, aby neboli pokorení. Starci sú pyšní na to, čo neurobili. Keď počujeme ich rozprávania, mohli by sme ich považovať za veľkých bohatierov, ktorí prešli celú zem. Mladší zasa s prehánaním hovoria o tom, čo urobia v budúcnosti. A tak všetci klamú, pričom utekajú za dymom slávy. Taký je dnes svet. A vy skúmajte svoje srdce a s rukou na srdci povedzte, či nemám pravdu?

Tento hriech veľmi zatemňuje náš rozum. U iných vidíme pýchu, ale nevidíme ju u seba samých. Človek, ktorý hľadá pochvaly u ľudí, je hlúpy. Prečo? Lebo stráca veľké zásluhy za svoje skutky a vystavuje sa odsúdeniu. Hľadá slávu, ale ju nenájde; ľudia ho vysmejú. Čím kto tichšie žije a hľadá menej slávy, tým viac ho oslavuje Boh, tým viac jeho meno sa stáva známe na všetky strany sveta.

Ako farizej je obrazom pyšného človeka, tak mýtnik predstavuje človeka pokorného, naplneného pocitom osobnej ničoty a dôverujúceho Bohu. On zabúda na všetko, čo dobré mohol v živote vykonať a živo uznáva svoju duchovnú úbohosť a nehodnosť. Nesmie stáť pred Bohom ani pozdvihnúť oči k nebu, nejde dopredu, netúži, aby ho videli, stojí v kúte ako vinník pred sudcom, pozerá do zeme, jeho srdce preniká ľútosť, oči má naplnené slzami. Z jeho duše sa vydiera prosba: „Bože môj, zmiluj sa nado mnou, lebo som veľký hriešnik“. Vlastne táto pokora vzrušila Srdce Boha, lebo mýtnik dosahuje odpustenie vín a dostáva pochvalu z úst Ježiša Krista, ktorý hovorí, že sa vrátil domov ospravedlnený, zatiaľ čo farizej vo svätyni zaťažil svedomie novým hriechom. A Pán Ježiš končí svoje rozprávanie upozornením, že kto sa povyšuje, bude ponížený, a kto sa ponízuje, bude povýšený.

Keď sme už spoznali pýchu, pozrime sa teraz na čnosť, ktorá je protikladom tohto hriechu.

III.

Ako pýcha je prameňom všetkých hriechov, tak pokora, naopak, je základom všetkých čností. To je brána, cez ktorú k nám prichádzajú Božie milosti. Ona spásnou príchuťou všetkých dobrých skutkov, robí ich milými Bohu a záslužnými pre život večný. Ona je pani Božieho Srdca, lebo Stvoriteľ nič neodmieta pokorným. Podľa sv. Bernarda pokora je poznaním seba samého a pohrdaním vlastnou ničotou. Ona je fakľou, pri ktorej vidíme jasne svoje nedokonalosti. Ona nespočíva v slovách alebo činoch, ale v poznaní seba samého a nespočetných vlastných omylov, ktoré pred ním zahaľuje pýcha. Táto čnosť je k spásu absolútne nevyhnutná. Lebo Pán Ježiš jasne hovorí, že ak sa nestaneme ako malé deti, nevojďeme do nebeského kráľovstva. Pokora má zaistené všetko. Ona zaobstaráva odpustenie hriechov, zaisťuje víťazstvo v pokušeniach; ona nás robí milými Bohu. A preto Ježiš Kristus ako Človek sa stal sluhom vlastne preto, aby nám dal príklad. Vzhľadom na svoju pokoru našla u Boha milosť aj Panna Mária.

Sv. Anton videl na svete množstvo satanských sietí a strašne sa preľakol. Pýtal sa teda Boha, kto bude v stave uniknúť všetkým týmto nástrahám. Vtedy počul hlas, ktorý hovoril, že iba pokorný človek neupadne do týchto pascí. Sv. Augustínovi položili otázku, ktorá čnosť je najmilšia Bohu a ktorá vedie človeka najistejšie do neba. Po hlbšom zamyslení, odpovedal svätý Doktor Cirkvi, že je to pokora. Sv. Makáριοvi sa raz sťažoval zlý duch, že ho nemôže premôcť, hoci sa viac postí ako on a viac bdie, lebo vôbec neje, nespí, a iba v jednom ohľade ho Makárius prevyšuje – v čnosti pokory, ktorú zlý duch nemá. Šťastný je ten, kto má túto čnosť, lebo je schopný veľkých vecí. Bez pokory všetky ostatné čnosti sú nanič. Hoci by sme všetko rozdali chudobným, hoci by sme celý život plakali a robili pokánia za hriechy, hoci by sme zomreli na púšti, nevojďeme do neba, ak nám bude chýbať pokora. Nedivme sa teda, že svätí sa tak horlivo usilovali získať a zachovať si túto čnosť. Čím viac ich Boh obdaroval milosťami, tým viac sa pokorovali. Sv. Pavol bol unesený až do tretieho neba, a aj napriek tomu sa nazýva veľkým hriešnikom, prenasledovateľom Cirkvi a nevydareným plodom. Svätý Martin i svätý Augustín nesmú vojsť do Cirkvi, tak ich desí vlastná duchovná úbohosť. Aj my musíme byť preniknutí pocitom osobnej úbohosti, ak sa chceme páčiť Bohu. Čím viac je strom zaťažený ovocím, tým viac sa jeho konáre skláňajú k zemi. A my tiež, čím viac dobra konáme, tým viac sa ponížujeme a pamätajme na to, že charakteristickým znamením dobrého kresťana je pokora.

Podľa čoho spoznáme túto čnosť, Pokorný nehovorí o sebe ani dobre, ani zle. On starostlivo venuje pozornosť sebe, oplakáva svoje viny a usiluje sa páčiť Bohu. Nesúdi blížnych ostro, nikým nepohŕda, má porozumenie pre omyly iných. O blížnom sa vyjadruje dobre. Ak nemôže o niekom dobre hovoriť, mlčí. Osobným pochvalám sa neteší, vyhýba sa im. Za svojich priateľov považuje predovšetkým tých, ktorí mu povedia jeho omyly a preukazuje dobrodenia tým, ktorí ho očierňujú. Ako pyšný sa rád zdržuje v kruhu pochlebovačov, tak pokorný sa ich stráni. Rád sa rozpráva s Bohom, predstavuje Mu svoju úbohosť a prosí Ho o milosrdenstvo. V práci hľadá jedine chválu Boha, nedbá na ľudské ohľady, nezháňa sa za slávou.

Pán Ježiš, zdá sa, že nerozlišuje medzi Krstom, Pokáním a čnosťou pokory. Hovorí teda, že bez svätého Krstu nevojďeme do nebeského kráľovstva, tak isto ako po ťažkom hriechu, bez pokánia neobsiahneme rozhrešenie. Ale Spasiteľ tiež dodáva, že bez pokory – ak sa nestaneme ako deti – nebudeme vidieť Boha. Ak budeme pokorní, získame odpustenie najťažších hriechov, ale bez tejto čnosti, hoci by sme konali čo najviac dobrých skutkov, nebudeme spasení.

Uvediem vám príklad Písma svätého. Vieme, že kráľ Achab patril k najhriešnejším izraelským kráľom. Oddával sa hriechom nečistoty, kradol majetky poddaným, odvádzal ich od úcty

pravého Boha a predbehol zločinmi všetkých svojich predchodcov. Preto Boh poslal k nemu svojho proroka, Eliáša, a prikázal mu, aby povedal, že na tom mieste, na ktorom psy lízali krv nevinne zabitého Nabota, budú lízať aj jeho krv. Výrok Boží bol jasný a rozhodný. Keď Achab počul túto reč, roztrhol si šaty, zakryl sa vrecovinou, postil sa a koril. Boh tiež zmenil svoj výrok a povedal prorokovi: *Videl si, ako sa Achab predom mnou pokoril? Pretože sa pokoril pred mnou, neprivediem nešťastie za jeho života. Za dní jeho syna privediem nešťastie na jeho dom!* (1 Kr 21, 29). Vidíte teda, že pokora preráža nebesia, odzbrojuje pravicu nahnevaného Boha a sama získava odpustenie.

Či som nemal pravdu, keď som hovoril, že pokora je najkrajšia a najcennejšia zo všetkých čností? Keď ju máme, máme i všetky iné čnosti. Bez nej by všetky naše čnosti boli ničím. Dobrého kresťana poznáme podľa toho, že pohľda sebou, a všetky slová i skutky blížneho vysvetľuje dobre. Som si istý, že ak budete mať čnosť pokory, vaše srdce okúsi šťastie na zemi a nebeské radosti v budúcom živote. Amen.